

УДК 7.012 : 687.01 : 76

Повшик С. Я.

Харківська державна
академія дизайну і мистецтв

ЕТАП ЕСКІЗУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОГО ПРОЦЕСУ

Повшик С. Я. Етап ескізування як засіб візуалізації проектного процесу. У статті проаналізовано застосування проектних технологій і графічних засобів моделювання в сучасному дизайн-проектванні. Визначено особливості функцій проектно-графічних складових етапу ескізування як засобу візуалізації у сучасному проектному процесі. Виявлено зміни, що відбулися в традиційному розумінні проектування одягу як процесу та їх вплив на моделі реалізації творчих задумів дизайнерів одягу загалом і на спектр засобів візуалізації зокрема. На основі аналізу вітчизняного та закордонного методів візуалізації проектно-графічного моделювання в дизайні одягу означено спільні та відмінні риси. Наведено аргументи щодо важливості вирішення окресленої проблеми для розширення проектного простору і кола професійних обов'язків сучасного дизайнера одягу.

Ключові слова: ескіз, етап ескізування, проектний процес, дизайн одягу, проектні технології, проектно-графічні складові.

Повшик С. Я. Этап эскизирования как средство визуализации проектного процесса. В статье проанализировано применение проектных технологий и графических средств моделирования в современном дизайн-проектировании. Определены особенности функций проектно-графических составляющих этапа эскизирования как средства визуализации в современном проектном процессе. Выявлены изменения, произошедшие в традиционном понимании проектирования одежды как процесса, их влияние на модели реализации творческих замыслов дизайнеров одежды в целом и на спектр средств визуализации в частности. Отмечены общие и отличительные черты отечественного и зарубежного методов визуализации проектно-графического моделирования в дизайне одежды. Приведены аргументы о важности решения обозначенной проблемы для расширения проектного пространства и круга профессиональных обязанностей современного дизайнера одежды.

Ключевые слова: эскиз, этап эскизирования, проектный процесс, дизайн одежды, проектные технологии, проектно-графические составляющие.

Povshyk S. Step sketching as a means of the project process visualization.

Background. Today, the design process predicts the using as scientific (sociology, forecasting) and image-associative techniques that allow to fill a form of socio-cultural content. In the last third of the twentieth century there was formation of a new concept of culture — postmodernism. As a result, in the field of fashion design project tasks increasingly differentiated, focusing on the needs of small innovative consumer groups, and sometimes the needs of the individual person. Generally, you can claim a clear trend dominance of conceptualizing creative designers. As a result, some changes have become already visible in the design stages of the traditional vision of clothes.

Objectives. Identify the features of functions and graphic design sketching phase components as a means of visualizing in the current project process. Identify changes in the traditional sense of designing clothes as a process and its impact on the creative ideas of the model designers and the whole range of visualization tools in particular. By comparison, define common features of domestic and foreign imaging techniques of graphic design and modeling in fashion design.

Methods. Formed in the 70-s of last century, subordinated to the requirements of mass production, the project process is undergoing a transformation that touches the most creative concept development methods and its visual expression. Despite some similarities in the stages of design, their content, consistency and graphic embodiment, there is interesting the analysis of differences in domestic and international experience design clothes. For this method was applied systematically benchmarking analysis, which revealed features links and graphic design inherited culture of the Soviet Union with modern trends of its formation in Ukraine, European-oriented design technology. It is allowed to define current status and identify trends shaping principles in the design process by sketching clothes.

Thus, in the past the creative process of national artist and designer was clearly regulated and provided technical task demand analysis, economic feasibility, the choice of the structural and technological characteristics of future products. This influenced on the spectrum of graphic design and components, which included only the presentation and technical sketches, while the process of sketching as a method of forming art and a means of solving the basic problems of composition, functional and structural nature, remained out of sight. The above mentioned changes in the design culture in general, and the growing interest of foreign experience in design, clothing in particular, led to the spread of the new format of the graphic expression of the creative idea. The design process modern designer sketch enriched by concepts of sketch, sketch-book, sketching, port-folio illustration of fashion.

Compared with the national implementation of method outline project proposal, its foreign counterpart — sketching is characterized by a number of differences that dictated flexibility, shredding serial production and dissemination of half handicraft production deprived by many technological and production constraints in shaping. This unleashed a place for creativity and encouraged to demonstrate the emotional and imaginative, graphic-design skills of pictorial language, marked the art of sketch as original phenomenon of

contemporary design culture with outstanding names. The domestic project experience in fashion design, which is the basis of scientific and practical achievements of the Soviet period, shows some similarities with those symptoms design culture abroad. Analogue of sketching rightly called fashion graphics. Analyzing the content and features of the graphics components, we are observing certain conformity: form — sketch; working sketch — drawing diagram; booklet review, album catalog, brochure - sketch-book; poster-bill - port folio. In domestic scientific space the significant place is devoted to various socio-cultural features and design language applied in the design of clothing — costume-graphic arts, while foreign experience declaring purely practical approach.

Processes that took place in design education led to the formation of a number of schools with rich scientific and methodical experience visual practices, original author's teaching methods (LAA, KhSADA, KNUVD). This could not affect the appearance of national experts in the field of fashion design — sketch artists, illustrators of fashion. Thus, identifying the authors with the unique graphical style of project implementation tasks, the study factors in the formation of professional skills is timely.

Results. *The results of the study are important for the formation of the final system design and graphic components, followed by systematization and typology graphics and documentation, according to the stages of the design process.*

We conclude that the changes that have taken place in the traditional design process, led to the need for rethinking the questions of visualization, sketching, revealed the need for further substantial studies to improve the quality of artistic design decisions in the field of fashion design. Comparative analysis, identifying the differences and similarities, domestic and foreign method of sketching embodiment proposal will expand the space project together with the terms of the professional duties of a designer who, at the request today, must be fully developed personality, to be able to realize a creative idea using the full range of vehicles design and project and graphic design.

Keywords: *sketch, sketching stage, process design, fashion design, design technologies, design and graphic components.*

Постановка проблеми. Діяльність дизайнера в сучасних умовах орієнтована на проектування нових речей та функцій просторового середовища, тому, поза сумнівом, є інноваційною. Сьогодні процес проектування передбачає використання, як наукових (соціологія, прогнозування), так і образно-асоціативних методів, які дозволяють наповнити форму соціокультурним змістом. В останній третині ХХ ст. відбулося формування нової концепції культури — постмодернізму. Як наслідок, в галузі дизайну одягу проектні завдання дедалі більше диференціювалися, орієнтуючись на нестандартні потреби невеликих груп споживачів, а подекуди й на потреби окремої особи. Загалом, можна стверджувати про явне домінування тенденції концептуалізації творчості дизайнерів одягу. Внаслідок чого

помітними стали певні зміни у вже традиційному баченні етапів проектування одягу.

Аналіз досліджень і публікацій. У сучасному науковому просторі питанням теорії та практики проектування одягу присвячено чимало наукових робіт українських та закордонних фахівців. Усі вони стосуються різних аспектів проектування як процесу. Так, праці Е. Амброзе, М. Андреєвої, Р. Барта, А. Васільєвої, О. Генісаретського, М. Грусмана, Л. Дихнич присвячені моді в соціокультурних процесах. Теорію і практику моди висвітлювали Т. Бердник, Ю. Кавамура, Т. Козлова, І. Кузнецова, О. Лагода, Ф. Пармон, Н. Чупріна. Питання костюмографіки, візуалізації одягу, як продукту проектно-діяльності, у своїх дослідженнях розглядали Н. Архипова, О. Лагода, Н. Миргородська, Ф. Пармон, Г. Петушкова, Р. Степучев. Однак, досі не було приділено належної уваги процесу проектування одягу як послідовному зв'язку взаємозалежних і підпорядкованих етапів роботи з властивими їм проектними технологіями та графічними складовими.

Значна кількість закордонних публікацій надає право стверджувати, що питання візуалізації, ескізування як складової процесу формоутворення є актуальним предметом дослідження у сфері сучасного дизайну одягу. Проте більшість із них мають науково-популярний, методичний або суто ілюстративний характер.

Мета дослідження. Визначити особливості функцій проектно-графічних складових етапу ескізування як засобу візуалізації у сучасному проектному процесі. Виявити зміни, що відбулися в традиційному розумінні проектування одягу як процесу та їх вплив на моделі реалізації творчих задумів дизайнерів одягу загалом і на спектр засобів візуалізації зокрема. Шляхом співставлення, означити спільні та відмінні риси вітчизняного та закордонного методів візуалізації проектно-графічного моделювання в дизайні одягу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сформований у 70-х роках минулого століття, підпорядкований вимогам масового виробництва, проектний процес переживає певну трансформацію, яка найбільше торкається методів розробки творчої концепції та її візуального втілення. У своїх дослідженнях Н. Чупріна, наприклад, висловлює думку, що функціонування індустрії моди в ХХ столітті сформувало три основні моделі реалізації й впровадження творчих задумів модельєрів, дизайнерів і стилістів для подальшого масового фабричного виробництва і розповсюдження в суспільстві:

- взаємовідносини з виробниками на основі ліцензійних договорів (найширше використовується практика);
- система цільових замовлень відомих торгових або фабричних марок дизайнером на розробку колекцій тих або інших модних виробів;
- автономне виготовлення серії або колекції модних продуктів Будинком моди, або

дизайнерським брендом, яким керує безпосередньо сам дизайнер (аж до відпрацювання системи збуту через мережу власних butikів або крупних універмагів) [4]. Умови, що склались з моменту проголошення незалежності України, призвели до ринкової трансформації національної економіки. Це не могло не позначитись на формі функціонування легкої промисловості загалом та моделі творчої реалізації дизайнера одягу зокрема і вплинуло на домінування третьої із згаданих вище. Для кожної із них притаманний власний, проектний процес з характерними графічними складовими, методами і засобами візуалізації, що вимагає детального вивчення і подальшого наукового висвітлення. Попри певну схожість в етапах процесу проектування, їх змісту, послідовності та графічного втілення, цікавим також є аналіз відмінностей у вітчизняному та закордонному досвіді дизайну одягу.

В минулому творчий процес вітчизняного художника-модельєра був чітко регламентований технічним завданням [1: 12] і передбачав вивчення попиту, економічної доцільності, вибір оптимальних конструктивних та технологічних характеристик майбутніх виробів. Як правило, робота дизайнера завершувалась на першій стадії проектування та полягала в ескізному проекті нової моделі з наступним розглядом на відповідних художньо-технічних радах та затверджуючих інстанціях. На другому етапі, що має на меті виготовлення експериментального зразка, функція дизайнера обмежувалась авторським наглядом. Якщо ж завдання видавалось на вже освоєний виріб — модернізацію — художник-модельєр на цьому етапі не залучався. Це вплинуло на спектр проектно-графічних складових, який передбачав тільки презентаційний і технічний ескізи, тоді як процес ескізування, як метод художнього формоутворення і засіб вирішення основних завдань композиційного, функціонального та конструктивного характеру, залишався поза увагою.

Згадані вище зміни в проектній культурі загалом, та зростаюче зацікавлення закордонним досвідом в дизайні одягу зокрема, спонукали до поширення нового формату графічного вираження творчого задуму. Проектний процес сучасного дизайнера збагатився поняттями скетч, скетч-бук, скетчинг, портфоліо, ілюстрація моди.

З появою новітніх технологій та інструментарію проектно-графічної мови по-новому осмислюється зміст і форма ескізу, скетчу. Відомо, що кожному етапу проектування відповідає своя проектно-графічна складова. Відповідно до етапів проектування Н. Пантус, у своєму дослідженні, умовно поділяє проектно-графічні зображення на чотири типи: начерки, ескізи, ескізна демонстраційна графіка, демонстраційна графіка. Начерки — це узагальнене зображення, що виконується за короткий проміжок

часу і мінімальною кількістю графічних засобів. Для нього характерна умовність і лаконічність, передача тільки основного і типового, без пророблення деталей. На першій стадії проектування, на якій виконується ескізний пошук, особливого значення набувають основні ознаки ескізу — його узагальненість, лаконічність, які сприймаються як незакінченість, але саме це найбільше стимулює уяву дизайнера.

На початковому ескізному етапі графічні засоби, які використовуються в індивідуальній роботі, повинні давати автору змогу швидко та не докладаючи багато зусиль виконувати ескізний пошук, мати змогу вносити коригування. Ці зображення мають умовний лінійно-графічний характер. Вони частіше зрозумілі самому автору і тому не потребують докладання великих зусиль для надання зображенню більшої виразності. Лінійні зображення, зовні найпростіші, мають свої переваги. Вони відрізняються лаконізмом, узагальненістю, відсутністю якихось ефектів, що відволікають від суті справи. Водночас вони можуть забезпечувати достатню інформативність, і володіти естетичними якостями. Вони дозволяють тонко варіювати різними лініями — від тонких, до товстих, досягаючи їх красивих комбінацій. Вся ескізно-пошукова робота будується на принципі наочних проектних перетворень об'єкта. Візуальне мислення при цьому спирається на творче, активне сприйняття графічно зафіксованих уявних образів [5: 44]. Роль ескізу в пошуково-творчому процесі С. Бердинських вбачає в наступному, це:

- засіб швидкої фіксації та первинної перевірки виникаючих в уяві ідей, звільнення уяви від утримання інформації з метою подальшого творчого пошуку;
- засіб збереження у стислій формі інформації, творчої пам'яті;
- засіб еволюції та вдосконалення проектних вирішень, шляхом опрацювання можливих варіантів їх розвитку, порівняння цих варіантів;
- складова частина процесу графічної матеріалізації проектного задуму;
- засіб графічного моделювання певних об'єктивних властивостей об'єкту.

Крім цього, не менш важливою є роль ескізу як:

- комунікативного засобу передачі та збереження інформації;
- репрезентативного засобу;
- засобу розвитку творчих здібностей (інтуїтивного мислення) [2: 25]. Властивість ескізу оперувати низкою образних метафор, асоціацій, манерою виконання, сприяє формуванню індивідуального авторського стилю, який миттєво розпізнається (рис. 1).

У порівнянні з вітчизняним методом ескізного втілення проектно-графічної пропозиції, його закордонний аналог — скетчинг — характеризується низкою відмінностей, що продиктовані гнучкістю, здіб-

Рис.1. Інлюстрації моди а) Rene Gruau б) Caroline Smith в) Michael Roberts

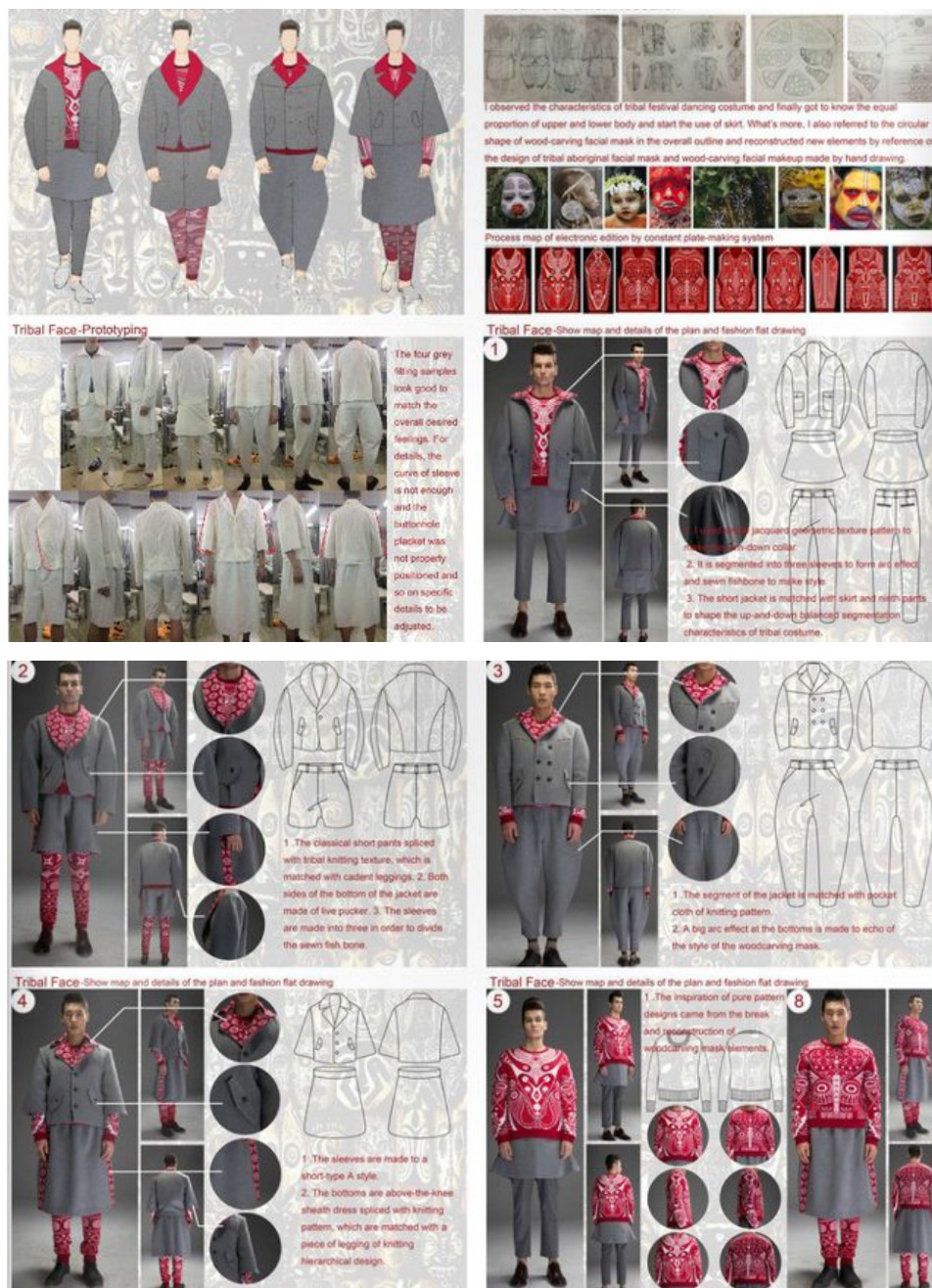

Рис. 2. Структура скетч-бука

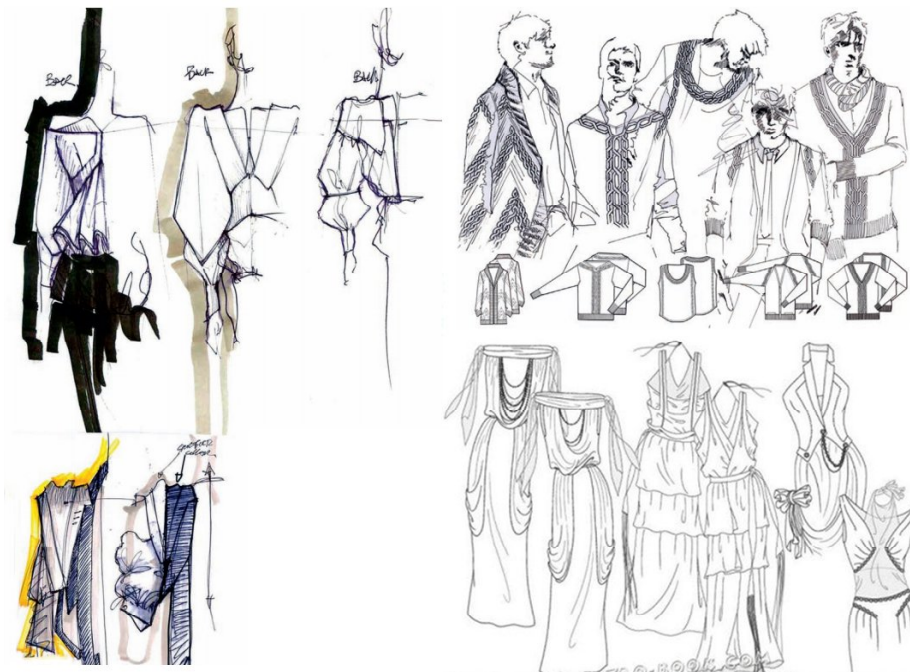

Рис. 3. Рисунки-схеми

Рис. 4. Презентаційний ескіз

ненням серійного та поширення напівремісничого виробництва, позбавленого багатьох технологічних та виробничих обмежень у формоутворенні. Це вивільнило місце для креативності та спонукало до демонстрації емоційно-образної, графічно-рисункової майстерності проектною мови, означило мистецтво скетчу як самобутнє явище сучасної проектною культури з непересічними іменами (*Rene Gruau, Eric Stemp, Bobby Hillson, Anonymous, Garolin Smith, Beryl Harland, Joe Eula, Mats Gustafson, David Downton*).

Для скетчу визначальними є такі характеристики, як: комунікативність; ідентичність в межах авторської манери виконання; концептуальність; інтуїтивність. Здатність комплексно демонструвати весь спектр смислових, образних, функціональних характеристик проєктованого виробу зумовила різноманітність форм скетчу та виникнення певної послідовності їх графічного вираження — скетч-бука.

Структура скетч-бука (рис. 2) демонструє не-притаманні в минулому дизайнерам одягу функції: розробка конструкторських та технологічних рішень, конфекціювання, що, в свою чергу, вимагає застосування повного арсеналу проектно-графічних складових. Характерним елементом структури скетч-бука є робочі рисунки-схеми (рис. 3), основне завдання яких розвинути оригінальну ідею, або вдосконалити існуючий об'єкт, вони недвозначні та чітко передають особливості конструктивно-технологічного устрою виробу, пропорції і масштаб, декор тощо. Ці якості є першочерговими, якщо перед дизайнером ставиться умова роботи в команді, що стає все більш поширеним в сучасному проектному процесі, і комунікативність графічної складової є запорукою успішного вирішення

поставлених завдань. Схожою за змістом і структурою до скетч-бука є ще одна форма графічного представлення процесу проєктування — портфоліо (з італійської — «папка з документами», «папка спеціаліста»), з більш вираженою презентаційною складовою (рис. 4). В портфоліо значна увага приділяється висвітленню досягнень окремого автора або фірми, бренду, демонстрації авторської концепції, індивідуального стилю, оригінального художньо-графічного втілення творчого задуму, що пояснює застосування прийомів притаманних ілюстрації моди. Рекламний характер завдання, що вирішує дизайнер при створенні портфоліо, спонукає до залучення специфічних виражальних засобів: шрифтів, фото-колажу, словесної презентації — слогану.

Вітчизняний проектний досвід у дизайні одягу, що має підґрунтям науково-практичні досягнення радянського періоду, демонструє певну схожість із згаданими явищами проектною культури зарубіжжя. Аналогом скетчингу слушно назвати моду-графіку. У Ф. Пармон — це специфічний вид образотворчого графічного мистецтва, представлений такими різновидами графічних композицій як: художній ескіз; робочий (технічний ескіз), багатофігурний ескіз журналу мод; проспект-огляд; альбом-каталог; буклет моделей; плакат-афіша [6: 195]. Аналізуючи зміст і функції зазначених графічних складових, помічаємо певні відповідності: ескіз — скетч; робочий ескіз — рисунок-схема; проспект-огляд, альбом-каталог, буклет — скетч-бук; плакат-афіша — портфоліо. У вітчизняній науковому просторі значне місце відведено різноманітним соціально-культурним і прикладним функціям проектною мови в дизайні одягу — костюмографіці [7], в той час як закордонний досвід декларує сучасний практичний підхід.

Активізація дизайнерської освіти, та, певною мірою, «дизайнізація» деяких інших освітніх галузей [3: 38] призвела до формування низки шкіл з багатим науково-методичним досвідом, наочними напрацюваннями, оригінальними авторськими методиками викладання (ЛАМ, ХДАДМ, КНУТД). Це не могло не вплинути на появу фахівців у сфері вітчизняного дизайну одягу — майстрів скетчу, ілюстраторів моди. Таким чином, виявлення авторів з неповторною манерою графічного втілення проектного завдання, дослідження чинників формування професійної майстерності, є на часі.

Висновки. Для втілення творчого задуму дизайнер одягу змушений використовувати різноманітні графічні прийоми і засоби у відповідності до етапів дизайн-процесу. Зміни, що відбулися в традиційному процесі проектування, призвели до необхідності переосмислення питань візуалізації, ескізування, виявили необхідність їх подальшого ґрунтовного дослідження з метою підвищення якості художньо-проектних рішень в галузі дизайну одягу. Порівняльний аналіз, виявлення відмінностей та спільних рис, вітчизняного та закордонного методу ескізного втілення проектної пропозиції дозволить розширити проектний простір разом з колом професійних обов'язків дизайнера, який, на вимогу сьогодення, повинен бути всебічно розвинутою особистістю, вміти реалізовувати творчий задум застосовуючи увесь спектр засобів проектно-графічного моделювання.

Подальший напрямок дослідження полягає в остаточному формуванні системи проектно-графічних складових, з наступною систематизацією та типологією графічних зображень та документації, у відповідності до етапів процесу проектування.

Література:

1. Агошков Л. О., Колосніченко М. В., Кононенко Г. І. Проектування одягу раціональними серіями / Л. О. Агошков, М. В. Колосніченко, Г. І. Кононенко. — К.: Арістей, 2008. — 116 с.
2. Бердинських С. О. Ескізування у творчо-пошуковому процесі художнього формоутворення [Електронний ресурс] / С. О. Бердинських // Технічна естетика і дизайн. — 2013. — Вип. 12. — С. 18–26. — Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.
3. Даниленко В. Я. Дизайн: [Монографія] / В. Я. Даниленко. — Харків: ХДАДМ, 2003. — 320 с.: іл.
4. Чупріна Н. В. Етапи та критерії формування індустрії моди [Електронний ресурс] / Н. В. Чупріна // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. — 2014. — Вип. 32. — С. 348–357. — Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>.
5. Пантус Н. В. Проектна графіка як складова частина сучасного проектно-творчого процесу / Н. В. Пантус // Вісник ХДАДМ. — Харків: ХДАДМ, 2011. — Вип. 6. — С. 43–44.
6. Пармон Ф. М. Рисунок и мода-графика: [учебник] / Ф. М. Пармон. — Екатеринбург: Изд-во гуманитарного университета, 2004. — 254 с.
7. Степучев Р. А. Кимберлит костюмографического языка / Р. А. Степучев. — М.: МГТУ им. А. Н. Косыгина; ООО «СОВЬЯЖ БЕВО», 2007. — 415 с.